

Engerdal kommune
Engerdalsveien 1794
2440 Engerdal

Deres ref:
Vår ref: 2023/37659
Dato: 04.04.2023
Org.nr: 985 399 077

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

SVAR TIL VARSEL OM OPPSTART AV ARBEID MED REVISJON AV KOMMUNEPLANENS AREALDEL OG HØRING AV PLANPROGRAM

Mattilsynet viser til varsel om oppstart av arbeid med revisjon av kommuneplanens arealdel og høring av planprogram..

Mattilsynet er statlig sektormyndighet for områdene planter, fisk, dyr, mat og drikkevann.

Som høringsinstans til arealplaner har Mattilsynet i oppgave å bidra til at arealplanen ivaretar nasjonale og regionale interesser innenfor disse områdene.

Saksopplysning:

Saken inneholder to forskjellige element:

1. varsel om oppstart av arbeid med revisjon av kommuneplanens arealdel.
2. høring av planprogram.(Denne har vi ikke kommentar til)

Varsel om oppstart av arbeid med revisjon av kommuneplanens arealdel

Gjeldende kommuneplanens arealdel ble sist revidert i perioden 2011 til 2014. I denne revisjonen ble kommunedelplan for fritidsbebyggelse innarbeidet i kommuneplanens arealdel.

Kommunen erfarer at det er mange ønsker om å bygge på steder der kommuneplanens arealdel ikke har avsatt areal til det, noe som medfører mange søknader om dispensasjon fra planen.

Det oppgis at det finnes en tomtereserve på om lag 700 ubebygde regulerte tomter i kommunen. Videre oppgis det at det er flere områder som i nåværende kommunal arealplan er avsatt til fritidsbebyggelse som ikke har blitt regulert til dette.

I gjeldende kommuneplan skiller det mellom tre ulike nivåer av teknisk standard for fritidsbebyggelse:

- HA – lav standard
- HB – middels standard
- HC – høy standard

Bestemmelsene til formålet er differensiert mellom de tre nivåene.

Det oppgis at kommunen med bakgrunn i erfaringene knyttet til disse graderingene, ønsker å vurdere disse standardene på nytt, særlig i forhold til antall bygg og hyttestørrelse/utnyttelsesgrad.

Det er oppgitt at følgende bestemmelser ønskes gjennomgått og revidert med utgangspunkt i kommunens erfaringer fra behandling av plan- og byggesaker:

- Klargjøring av bestemmelser om byggegrenser fra innsjøer og vassdrag.
- Innarbeide krav til standard/felles løsninger for vann og avløp i utbyggingsområder.
- Kan det gis bestemmelser og/eller retningslinjer som kan danne grunnlag for behandling av søknader om bruksendring fra fritidsbebyggelse til bolig?
- Hva kan gjøres i bestemmelsene for å lette kommunens utfordringer med mange dispensasjoner fra kommuneplanen i byggesaker for boliger og fritidsboliger?

Mattilsynets kommentar til varsel om oppstart av arbeid med revisjon av kommuneplanens arealdel:

Vi syns kommunen har kommet opp med mange gode og fornuftige temaer som må revideres/sees på ved revisjon av kommuneplanens arealdel. Spesielt sett i lys av endringer i Nasjonale mål og føringer som har kommet etter 2014. Mattilsynets rolle i denne sammenheng er å være statens forlengede arm inn i kommunens arbeid med den kommuneplanens arealdel med tanke på våre sektorområder. Vi mener at problematikken med mange søknader om dispensasjon fra kommuneplanen i byggesaker for boliger og fritidsboliger kan minskes med tydelige generelle planbestemmelser og forutseende disponering av kommunens areal.

Når det gjelder bestemmelser og/eller retningslinjer som kan danne grunnlag for behandling av søknader om bruksendring fra fritidsbebyggelse til bolig, er vi kjent med at Ringsaker Kommune har utarbeidet slike.

Vi ønsker å vise til Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023 (vedtatt 14. mai 2019) legges til grunn i arbeidet. Vi viser her til pkt. 2.3,

«... Det er viktig at vannforekomster som benyttes til vannforsyning beskyttes mot forurensing slik at brukerkonflikter kan unngås og at befolkningen er sikret tilstrekkelige mengder helsemessig trygt drikkevann. Sikring av drikkevannskilder og areal til infrastruktur er en viktig del av kommunale planer .....».

Og videre til: «Regjeringens forventninger ..... Fylkeskommunene og kommunene tar hensyn til og beskytter drikkevannskilder i sin planlegging, slik at behovet for rensing ved produksjon av drikkevann reduseres ...»

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging er under revidering, og det kan være at den reviderte versjonen bør tas med inn i planarbeidet.

I nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging som forventes å komme før sommeren er det oppgitt blant annet:

- Sikring av drikkevannskilder og areal til infrastruktur for vannforsyning og avløp er en viktig del av kommunale planer.
- Det er viktig at den kommunale sektor og arealplanleggingen sees i sammenheng og bidrar til å løse utfordringene.

Forventninger:

- Kommunens drikkevannsforsyning skal inngå i vurderingen av samfunnssikkerhet i kommuneplanenes samfunnsdel og arealdel. Drikkevannskilder tas hensyn til og sikres i planlegging, blant annet for å redusere behovet for vannrensing.
- Samfunns og arealplanlegging samordnes med planlegging av vann forsyning og avløp, herunder overvannshåndtering.

Dette bør sees i sammenheng med Rettleiar om planlegging av fritidsbustader kapittel 6.9.2 Vatn og avløp.

Nasjonale mål for vann og helse, vedtatt av Regjeringen 22. mai 2014. Det bør framgå av planbeskrivelsen hvordan relevante nasjonale mål og forventninger blir ivaretatt i planforslaget.

Det er under 4.9.8 oppgitt at for kjente drikkevannskilder er det angitt restriksjonsområder for drikkevann. I revisjonen vil restriksjonsområdene og bestemmelsene bli gjennomgått og eventuelt oppdatert dersom det foreligger endringer som tilsier behov for det.

Vi ønsker her å vise til at Kommunen i samsvar med Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven) kapittel 2 skal ta drikkevannshensyn når den utarbeider arealdelen av kommuneplanen og reguleringsplaner

Kommunen skal om nødvendig ta initiativ til interkommunalt plansamarbeid for å ivareta drikkevannshensynet der vannforsyningssystemet ligger i flere kommuner, jf. drikkevannsforskriften § 26.

Vi forventer at drikkevannshensynet kommer tydelig fram i arealformålene, sammen med synlige hensynssoner og klare bestemmelser for alle kjente vannforsyninger, ikke bare de kommunale. Vi forventer også at det innarbeides planbestemmelser som pålegger tiltakshaver en utredningsplikt før oppstart med tanke på eventuelle drikkevannskilder i nærheten av planområde. Bestemmelsen må inneholde krav om eventuelle avbøtende tiltak.

Arealformål, bestemmelser og hensynssoner

Mattilsynet forventer at følgende punkter blir ivaretatt i kommunens reviderte av arealplan (slett det som ikke passer);

1. Oversikt over drikkevannskilder.

Kommunen skal ha oversikt over både drikkevannskilder og avløpsanlegg, slik at alle kan få tilgang til helsemessig trygt og nok drikkevann. Drikkevannskildene må være synlig i plankartene sammen med hensynssoner og bestemmelser.

For hensynssone til drikkevannskildene skal det være relevante, og i tilstrekkelig grad konkrete bestemmelser om tiltak og aktiviteter som ikke tillates. I tillegg er det ønskelig at det tas inn en generell bestemmelse om at drikkevannshensyn skal være overordnet andre samfunnsinteresser.

2. Kartlegging og vurdering av vann og avløp.

Kommuneplanens arealdel (KPA) skal ha en helhetlig kartlegging og vurdering av vann og avløp (VA). Det må utarbeides en overordnet plan for vann og avløp. Denne må ta inni seg både kommunale og private anlegg. KPA må samordnes med Hovedplanen for VA, og denne skal ligge til grunn for hver enkelt reguleringsplan som utarbeides.

3. Arealformål - Bebyggelse og anlegg.

Når det planlegges utlegging av nye bolig- (herunder fritidsboliger) eller industriområder, eller fortetting innenfor eksisterende bebyggelsesområder, må kommunen vurdere muligheten for å primært å knytte disse til eksisterende vannforsyningssystemer i nærheten, sekundært etablere nytt fellesanlegg. Dette for å oppnå hygienisk tilfredsstillende, hensiktsmessige og kostnads- og driftseffektive løsninger for vannforsyningen. Det er ikke ønskelig med løsninger som legger opp til enkeltløsninger for vann og avløp. Videre forventer vi at i områder hvor det kan fremføres strøm legges planlegges for innlagt vann og avløp i form av fellesanlegg.

Lavstandardhytter aksepteres kun i områder hvor strøm ikke kan føres fram. Det må gå klart frem av planbestemmelsen at det i disse områdene ikke kan forventes endring av planbestemmelser, eller dispensasjon for innlagt vann eller avløp.

Vi minner om at nye fellesanlegg skal være eid av kommunen når de er av en viss størrelse, som bestemt i vass- og avløpsanleggslova.

Kommunen kan etter søknad gi tillatelse til annet eierskap ved etablering av nye vannforsyninger/anlegg, disse skal da organiseres som andelslag eid av brukerne. Kommunen avgjør om det ellers skal stilles særlige vilkår for tillatelsen.

Eksisterende private vannforsyningssystemer med uklare eierforhold og/eller utilfredsstillende vannkvalitet og leveringssikkerhet skal oppgraderes eller knyttes til eksisterende vannforsyningssystemer slik at man oppnår hygienisk tilfredsstillende, hensiktsmessige og kostnads- og driftseffektive enheter. Kommunen bør også vurdere om de skal overta eierskapet til slike for å sikre forsvarlig drift. Vi er kjent med at det finnes vannforsyninger i kommunen som går inn under denne kategorien.

Kommunen må også vurdere om det er behov for å ta ut områder av KPA i disse områdene slik at det ikke blir mulig å bygge der pga manglende sikker vannforsyning.

Kommunen må ha klare målsetninger om å øke tilknytningen til eksisterende vannforsyningssystemer ved disponering av kommunens areal. Mattilsynet forventer at kommunen lager en plan for at alle fastboende innbyggere har tilgang til drikkevann fra en tilfredsstillende drikkevannsvannforsyning.

Der hvor KPA gir retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging, skal planbeskrivelsen også gi en særskilt vurdering og beskrivelse av tilgangen til helsemessig trygt og nok drikkevann og avløp – en konsekvensutredning (KU) – etter plan og bygningsloven § 4-2.

KPA må inneholde krav om at vann og avløp skal være ferdig etablert, og har sikker levering av tilstrekkelige mengder vann av drikkevannskvalitet, før boliger, fritidsboliger m.v. tas i bruk.

Vi forventer at det blir gitt rekkefølgebestemmelser for dette i kommuneplanens arealdel, og at rekkefølgebestemmelsene må videreføres til hver enkelt reguleringsplan som utarbeides.

4. Arealformål - Samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur.

Kommunen skal også her sikre en helhetlig vann- og avløpsløsning (helhetlig VA-plan). KPA må stille krav om at en helhetlig kartlegging og vurdering av vann og avløp skal utarbeides i hver enkelt reguleringsplan. Hensynssoner og bestemmelser skal fastsettes.

Det må foreligge en teknisk plan for vannforsyningen før det gis tillatelse til tiltaket. Planen skal være utarbeidet av kompetente personer og inneholde informasjon og vurdering av relevante forhold og gjennomførbare løsninger (rekkefølgekrav). Ledningsnett, tappepunkter og vannkilde(r) inngår som et minimum.

For nye vannforsyningssystem og nybygde ledningsnett må eierforhold etter fullført utbygging fastsettes gjennom utbyggingssavtaler.

5. Arealformål - Landbruks-, natur- og friluftsførmål samt reindrift - med underformål b) areal for spredt bolig-, fritids- og næringsbebyggelse.

Når kommunen planlegger for spredt bolig-, fritids- og næringsbebyggelse, må det komme fram i bestemmelsene at disse skal tilkobles en drikkevannsforsyning som leverer hygienisk betryggende drikkevann og drikkevann i tilstrekkelige mengder. Det kan være tilkobling til eksisterende vannforsyninger (fellesanlegg), eller at det etableres ny vannforsyning.

Forøvrig anbefaler vi at utbygging av fritidseiendommer fortrinnsvis skjer i tilknytning til, alternativt som fortetting av, etablerte hytteområder med fungerende fellesløsninger for vann og avløp slik at det er mulig å knytte seg til disse.

Mattilsynet forventer at KPA inneholder bestemmelser, som sikrer at kommunen og eiere av vannforsyningssystem, sørger for beskyttelse av råvannskilder og vanntilsigsområder gjennom reguleringsplanen, ved at det reguleres inn beskyttelsessoner og aktivitetsbegrensninger.

For det videre arbeidet med reguleringsplaner må det være bestemmelser som krever at tiltakshaver før byggestart må dokumentere at planlagt vannforsyning gir både nok og trygt drikkevann, slik det kreves av PBL § 27-1. Planen må også inneholde bestemmelser om at alle etablerte boliger, hytter og næringsbygg skal være tilkoblet fellesanlegget, og at det ikke tillates etablering av privat vannkilde/avløp i planområde. Det skal søkes om tillatelse til etablering av

energibrønner eller annen boring i det regulerte området, dette for at planmyndigheten skal ivareta drikkevannshensynet.

Før det besluttes etablert et vannforsyningssystem, er det nødvendig med prøvetaking av vannet fra kilden. Prøvetakingen må ha tilstrekkelig varighet og omfang, for å dokumentere kildens vannkvalitet og vurdere vannets egnethet som drikkevann. Deretter fastsettes eventuell vannbehandling, før planmyndigheten tillater etablering av vannforsyning og deretter oppføring av bygninger. Mattilsynet kan veilede nærmere om dette. Dette må også gjelde for etablering av vannposter. Fastsetting av rekkefølgebestemmelser gjelder også her.

Videre må KPA ha bestemmelser som tar inn i seg at det skal søkes om plangodkjenning av etablerings- og driftsplaner for et nytt vannforsyningssystem hvis den maksimale drikkevannsproduksjonen skal dimensjoneres til å bli minst 10 m³ per døgn. Dette tilsvarer forbruket til 50 personer forutsatt et døgnforbruk på ca. 200 liter per person. Søknad om plangodkjenning er også nødvendig hvis vannforsyningssystemet forsyner sårbare abonnenter, og da er det i tilfellet uavhengig av mengde drikkevann som skal produseres. Bestemmelsene må og ta inn i seg at vannforsyninger som leverer vann til mer enn en husstand/fritidsbolig skal registreres hos Mattilsynet.

Drikkevannskilder skal beskyttes, og regler for hvilke aktiviteter som kan tillates i hensynssonene, må fastsettes i bestemmelsene. Kommunen bør i tillegg fastsette bestemmelser for etablering av energibrønner i hensynssonene og i arealer for fremtidige drikkevannskilder.

6. Arealformål - Bruk og vern av sjø og vassdrag, med tilhørende strandsone – med underformål: - ferdsel, farleder, fiske, akvakultur, drikkevann, natur- og friluftsområder hver for seg eller i kombinasjon.

Bestemmelser bør omfatte aktiviteter som kan overføre smitte og avrenning til vassdrag, og reduserer forurensende avrenning fra arealer eller andre kilder som har utslipp til vannkilder.

Drikkevannshensynet til etablerte vannforsyninger og fremtidige drikkevannskilder må komme tydelig frem i planene. Gjennom planarbeidet bør det vurderes å beskytte eventuelle kjente grunnvannsressurser eller egnede overflatevannkilder som pr. i dag ikke anvendes til uttak av drikkevann. Dette kan gjøres ved å fastsette hensynssone etter PBL 11-8 bokstav d) - båndlegging etter andre lover, f.eks. beskyttelse av fremtidige drikkevannskilder, jf. vannressursloven § 13 fjerde ledd og vedtak etter vannforskriften.

Oppstår det en hendelse som setter en eller flere av de eksisterende drikkevannskildene ut av funksjon vil kommunen kunne dra nytte av disse. Derfor kan eventuelle egnede kilder, i likhet med eksisterende kilder, beskyttes med hensynssoner.

Bestemmelsene må sikre at avløpsvann ikke forurenser vassdrag og vannkilder, og at ledningsnett er av god kvalitet.

Arealplan vil også dekke vannområdene i kommunene, men bruk og vern langs sjøer/vann skal ses i sammenheng på begge sider av strandlinjen. Planen bør ha bestemmelser for oppdrett, og beskyttelse av kystlinjen (vannforskriften). Det skal gjøres konkrete vurderinger av behovet for å sikre ulike hensyn og prioritere mellom disse, og bestemmelsene må sikre at det ikke etableres aktiviteter som forurenser vannmiljøene. Landbasert oppdrett av ørret, røye m.m er tiltak som der er økende interesse for.

Bruken av arealer for ulike typer akvakultur, inklusiv mobile anlegg, må avklares gjennom regionale og kommunale planer. Hvilke artsgrupper eller arter av akvakultur som enkeltvis eller i kombinasjon kan etableres. Bestemmelsene må ta hensyn til utviklingen av ny teknologi og nye typer installasjoner.

Generelle bestemmelser til KPA

Plantehelse:

Hensyn til plantehelse og spredning av planteskadegjørere og floghavre i forbindelse med anleggsarbeid og flytting av masser

Matloven stiller krav om at enhver skal utvise nødvendig aktsomhet, slik at det ikke oppstår fare for utvikling eller spredning av planteskadegjørere. Det er viktig at kommuner og entreprenører som skal planlegge og/eller utføre anleggsarbeid, er seg sitt ansvar bevisst.

Mattilsynet forventer at KPA inneholder bestemmelsene som sier at tiltakshaver må kontakte Mattilsynet før igangsetting av anleggsarbeid, for å få informasjon om status for ulike skadegjørere, inkl. floghavre, hvilke vilkår som gjelder og hvilke tiltak som må iverksettes. Bestemmelsene må videreføres som rekkefølgebestemmelser i reguleringsplanene.

Bestemmelsene bør omfatte all bygge- og anleggsvirksomhet, etablering av bolig- og industriområder og annen anleggsvirksomhet som innebærer en risiko for å spre planteskadegjørere og ugras som måtte befinne seg i jorda. Smitte kan spres både med jordmasser som flyttes og med maskiner med jord, frø og andre planterester.

Fiskehelse/fiskevelferd:

Helse hos akvatiske dyr og mulig overføring av smitte

Mattilsynet peker på at det er særlig aktsomhetsplikt med tanke på å forebygge og forhindre risiko for spredning av smittsomme sykdommer på dyr, herunder akvatiske dyr.

Vi forventer derfor at der det er relevant bør lages bestemmelser som vil forebygge overføring av kjent og ukjent smitte, mellom vassdrag (inkludert akvakulturanlegg). Det må stilles krav til entreprenører og annen relevant virksomhet om vask og desinfeksjon av anleggsmaskiner og annet utstyr før det kan benyttes i og nært vassdrag.

Det bør og tas inn bestemmelser som sikrer hensyn til eventuelle gytebekker og forhindrer etablering av vandringshinder m.m.

Bestemmelsene må inneholde krav om at Mattilsynet må kontaktes når det skal gjennomføres endringer i vassdrag som rivning av dammer, etablering av dammer, etablering av fisketrapper m.m., samt anleggsvirksomhet som berører vassdrag.

Med hilsen

Ingrid Elisabeth Bjerke
Avdelingssjef

*Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.
Dokumenter som må ha signatur blir i tillegg sendt i papirversjon.*

Kopi til

STATSFORVALTEREN I INNLANDET

Postboks 987

2604

LILLEHAMMER